

Spis treści

Wprowadzenie	7
Część pierwsza	
Znaczenie preambuł	11
1. Pojęcie preambuły	13
2. Zamieszczanie preambuł	19
3. Preambuły konstytucji	35
4. Język i objętość preambuł	43
5. Normatywność preambuł	51
Część druga	
Zestawienie preambuł	63
1. Preambuły zasadniczych aktów prawa międzynarodowego	65
2. Preambuły najważniejszych aktów prawnych Rady Europy	83
3. Preambuły najistotniejszych aktów prawnych Unii Europejskiej	95
4. Preambuły konkordatów	99
5. Preambuły konstytucji	101
6. Preambuły obowiązujących ustaw ustanawiających święta państwowe oraz upamiętniających osoby i wydarzenia	105
7. Preambuły obowiązujących ustaw zwykłych	111
8. Preambuły wybranych aktów prawnych nieobowiązujących normatywnie lub faktycznie niestosowanych oraz istniejące w pierwotnych tekstach aktów prawnych obowiązujących	127
9. Preambuły wybranych statutów	145
10. Preambuły przykładowych kodeksów etycznych	167
Podsumowanie	183
Bibliografia	185
1. Publikacje	185
2. Akty prawa międzynarodowego	189
3. Akty prawne Rady Europy	191
4. Akty prawne Unii Europejskiej	191
5. Konkordaty	192

6. Konstytucje	192
7. Ustawy, dekrety, rozporządzenia i uchwały	192
8. Statuty	200
9. Kodeksy etyczne	204
10. Orzeczenia	206
11. Źródła internetowe	207

Wprowadzenie

Preambuły, inaczej wstępy lub arengi, występują w niektórych aktach normatywnych. Interesujące jest to, dlaczego są one jedynie w niektórych z nich, czy inaczej, dlaczego akurat w jednych aktach normatywnych są, a w innych ich nie ma. Ważne jest także poznanie, jakie mają one znaczenie, jaka jest ich rola, w tym czy mają one taką samą czy też inną wartość, jak pozostałe zapisy aktów normatywnych. Ciekawe jest też zanurzenie się w ich treść pod kątem ich specyficznego języka, przesądającego o doniosłości ich samych, ale także o randze aktów normatywnych, na początku których je zamieszczono. Atrakcyjne jest również poznanie preambuł poszczególnych aktów normatywnych poprzez ich możliwie jak najszersze zestawienie.

Wszystko to dało asumpt do przygotowania niniejszego opracowania. Składa się ono z dwóch dopełniających się perspektyw.

Pierwsza obejmuje refleksję nad znaczeniem preambuł, w szczególności nad tym czy mają one charakter normatywny, czy też nie jest on dla nich charakterystyczny, a w konsekwencji, czy ich rola jest inna niż przepisów aktów normatywnych zawartych w ich jednostkach redakcyjnych, czy też taka sama, jak też, na ile są one przydatne dla interpretacji poszczególnych przepisów. Poprzedzają ją oraz dopełniają inne kwestie odnośnie preambuł, jak też pozostałe spostrzeżenia ich dotyczące. Opierają się one na odniesieniach do poglądów przedstawicieli nauki prawa, którzy eksponują je tak w odrębnych opracowaniach im poświęconych, jak i w dziełach szerszych, w szczególności z zakresu teorii prawa oraz prawa konstytucyjnego. Starano się, aby zakres ich wykorzystania był jak najpełniejszy, choć dorobek doktryny nie jest w tym zakresie szczególnie obszerny. Ważnym źródłem wiedzy w przedmiotowym zakresie okazały się także orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego, które wykorzystano jednak jedynie przykładowo, bez aspiracji wyczerpującej ich analizy, a to z racji ich wielości i jednocześnie zamierzenie ograniczonej objętości opracowania.

Perspektywa druga to zestawienie wybranych preambuł. Jego dokonanie wymagało złożonych poszukiwań tak w publikatorach aktów normatywnych, jak i w zasobach internetowych, gdyż nie ma żadnego klucza, według którego można by je w prosty sposób prowadzić. Niejednokrotnie ich efekty były zaskakujące i to w złożonym tego wymiarze. Mianowicie, gdyby nie te eksploracje nie sposób byłoby nawet przypuszczać ile aktów normatywnych zawiera lub zawierało wstępy, a tym bardziej wiedzieć, że jest i było ich tak dużo. Z drugiej jednak strony dopiero takie poszukiwania pozwoliły na ustalenie, że tam, gdzie można by się ich spodziewać, kierując się choćby domniemaną logiką ustawodawcy, że zamieszcza on preambuły

w aktach normatywnych najważniejszych, zdarza się, że ich tam nie ma, pomimo że taka formuła bywa przyjmowana a priori.

Zestawienie preambuł podzielono na kilka części, których kolejność nie jest przypadkowa. Mianowicie jako pierwsze wskazano preambuły zasadniczych aktów prawa międzynarodowego, zarówno o charakterze wiążącym, jak i niewiążącym. Wśród nich zamieszczono konwencje, paktory oraz deklaracje. W drugiej kolejności zestawiono najistotniejsze akty prawne Rady Europy. Trzecią grupę stanowią preambuły wybranych najważniejszych aktów prawa Unii Europejskiej. W każdym z tych obszarów sięgnięto do aktów prawnych obowiązujących. Zaprezentowano je chronologicznie, bez aspiracji wskazywania ich rangi czy innych przymiotów, a ich wyboru dokonano także przez pryzmat wspomnianej powyżej ograniczonej objętości książki. Dalej w zestawieniu znalazły się konkordaty pomiędzy Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, tak nieobowiązujące, jak i obowiązujące. Te szczególne umowy międzynarodowe zawierają bowiem wstępy o charakterystycznym wydźwięku i znaczeniu, dlatego też wydzielono je.

Następnie w zestawieniu znalazły się preambuły polskich konstytucji jako aktów prawnych wyjątkowych spośród źródeł prawa polskiego. Tu sięgnięto zarówno do ustawy zasadniczej obowiązującej aktualnie, jak i tych konstytucji, które ją poprzedzały.

Po nich zebrano preambuły aktualnie obowiązujących ustaw ustanawiających święta państwowe oraz upamiętniających osoby i wydarzenia, uznając je za szczególne wśród wszystkich ustaw, tak jeśli chodzi o ich intencje i znaczenie, ale także z uwagi na treść preambuł, które one zawierają. Część kolejną przedmiotowego zestawienia zawiera preambuły obowiązujących ustaw zwykłych. W obu przypadkach preambuły ułożono w porządku chronologicznym, tj. od ustaw najstarszych do najnowszych, a starano się, aby ich zestawienia były kompleksowe, tj. aby żadna z ustaw zawierających taki fragment nie umknęła temu zestawieniu. Jeśli więc ewentualnie tak się stało, to w sposób absolutnie niezamierzony, przy wykorzystaniu wszelkich dostępnych sposobów, aby jednak tak nie było.

Wybrane preambuły aktów prawnych nieobowiązujących normatywnie lub faktycznie niestosowanych oraz istniejące w pierwotnych tekstach aktów prawnych obowiązujących zostały zebrane w kolejnej części przedmiotowego zestawienia. Uznano bowiem, że dla kompleksowości opracowania i do nich należało sięgnąć, a jest też tak, że preambuły niektórych z nich napisane zostały w bardzo specyficznym klimacie, jak też językiem charakterystycznym dla czasów minionych, który był zupełnie inny od tego, jakim posługuje się aktualny ustawodawca, co także ma istotny walor poznawczy.

Opracowanie zawiera także zestawienie preambuł wybranych obowiązujących statutów jako aktów zawierających normy prawne. Są to w szczególności statuty różnych jednostek samorządu terytorialnego, instytucji, organizacji oraz innych podmiotów. Jest ich stosunkowo dużo, o czym przesądziła wola ukazania ich różnorodności, choć bez jakichkolwiek wyróżnień w tym zakresie, w szczególności poprzez

jednorodne potraktowanie preambuł statutów podmiotów prawa publicznego i prawa prywatnego. Zestawienie zamykają preambuły przykładowych obowiązujących kodeksów etycznych, określanych właśnie tak lub jako kodeksy etyki, jako aktów zawierających normy postępowania. Jedne i drugie zaprezentowano w układzie alfabetycznym, gdyż tylko taka formuła pozwoliła na zachowanie koniecznego porządku ich zestawienia.

Wykorzystanie wiedzy z wszelkich źródeł niezbędnych dla przygotowania pracy „udokumentowano” przypisami do tekstu, a na jej końcu zamieszczono bibliografię z jej podziałem na publikacje, różne akty normatywne, orzeczenia oraz źródła internetowe. Akty normatywne „ułożono” z zachowaniem systematykacji pionowej, w ramach której wymieniono akty prawa międzynarodowego, następnie akty normatywne Rady Europy oraz Unii Europejskiej, konkordaty, konstytucje, ustawy i dekry, rozporządzenia, statuty oraz kodeksy etyczne, kierując się w ramach każdej z tych grup kolejnością temporalną aktów normatywnych. Wskazując Dzienniki Ustaw, w których promulgowane zostały wykorzystane w opracowaniu akty prawne, uczyniono to przede wszystkim z odwołaniem się do ich tekstów jednolitych. W tych zaś przypadkach, gdy sięgano do aktów normatywnych w ich pierwotnym brzmieniu, a to w szczególności z racji na to, że jedynie wówczas zawierały one preambuły lub inaczej elementy te brzmiały w ich tekstach uchwalonych jako pierwotne a inaczej później, wskazano ich pierwotne Dzienniki Ustaw.

Jest więc tak, że książka omawia znaczenie preambuł, jak też zawiera ich zestawienie, dzięki czemu traktuje ich problematykę w miarę kompleksowo, jak też po prostu umożliwia łatwe zapoznanie się z ich treścią. Treścią, która niejednokrotnie jest bardzo podniosła, wyjątkowa, a z którą zapoznanie się tak co do poszczególnych preambuł, a tym bardziej odnośnie ich wszystkich, może dać obraz prawa, jako przestrzeni potrzebnej nie tylko dla konstruowania norm postępowania, ale także służącej wyrażaniu głębszych wartości, przekazów, a nawet ekspozycji pewnych naszych narodowych emocji. To ważne, aby je odkryć, wyłuskać z ogromu materiału normatywnego, w pewien sposób uporządkować, czy po prostu „podać” czytelnikowi w możliwie przystępnej formie, z zachowaniem jednak niezbędnego warsztatu naukowego.

Nie jest jednak ambicją opracowania szczegółowe zagłębianie się w zawile arkana wiedzy odnośnie do preambuł, w tym jakkolwiek pojęte konkurowanie z innymi opracowaniami naukowymi poświęconymi preambułom, lecz zaprezentowanie najważniejszych kwestii ich dotyczących w sposób możliwe najprzystępniejszy i umożliwiający dalsze, w tym pogłębione czy uszczegółowione, eksploracje badawcze na ich temat. Możliwości jest tu wiele, a naukowe dociekania im poświęcone nie ograniczają się do wymiaru teoretycznego, lecz mają znaczenie także dla praktyki tworzenia i stosowania prawa oraz innych systemów normatywnych. Wydaje się, że zaletą pracy jest przy tym pewne przynajmniej interdyscyplinarne w ramach prawnoznawstwa spojrzenie na preambuły, a jednocześnie jeśli chodzi o zakres przedmiotowy dość kompleksowe pochylenie się nad nimi. Konsekwencją tego może być jednak i to, że dogmatycy poszczególnych dziedzin prawa mogą odczuwać tu niedosyt

poznawczy w obrębie swoich obszarów badawczych. Jednak taka a nie inna formuła opracowania wykluczyła możliwość ujęcia problematyki preambuł w pogłębiony sposób w obrębie tych gałęzi lub w ramach jakiś innych przestrzeni szczegółowych, co przecież jako takie nie jest wykluczone, a do czego może ewentualnie zainspirować niniejsze opracowanie.

Publikację przygotowano według stanu prawnego na dzień 1 stycznia 2019 r.

*

* *

Serdecznie dziękuję recenzentom wydawniczym książki - Dr hab. Anecie Breczko, prof. Uniwersytetu w Białymstoku oraz Dr hab. Piotrowi Szymańcowi, prof. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. Ich życzliwe recenzje, ale też pewne uwagi i sugestie, pozwoliły uczynić pracę doskonalszą poprzez zrewidowanie niektórych kwestii, jak też podjęcie kilku zagadnień, które nie zostały uchwycone w pierwotnym zamyśle, a których dostrzeżenie w ogóle lub w nieco innym wymiarze okazało się ważne z perspektywy kompleksowego ukazania problematyki preambuł aktów normatywnych.